

tijdschrift **tiengemeten**

nieuwsbrief over Deltanatuurproject Tiengemeten

een spiksplinternieuw informatiecentrum

Tiengemeten heeft een eigen informatiecentrum. Wie meer wil weten over natuurontwikkeling kan terecht in de Margueritahoeve, aan de haven. In de oude schuur is een moderne 'glazen kas' gebouwd. Daar kun je op film, video en kabelkrant de laatste natuur- en recreatienieuwtjes bekijken. Een expositie brengt de toekomst van Tiengemeten in beeld, maar ook met al je vragen kun je terecht. En door het glas heen zie je nog de schitterende, originele boerenschuur, precies zoals hij was.

Zoals hij was? 'Die illusie krijg je als bezoeker, maar achter de schermen is twee jaar keihard gewerkt om de tamelijk vervallen boerenhoeve met veel zorg en liefde te restaureren en als infocentrum in te richten', vertelt voorlichter Bob Hartog van Natuurmonumenten. 'Vooral het vervangen van die kolossale rieten kap is een enorme klus geweest! Gelukkig kregen we steun van diverse grote sponsors en subsidiënten. Zo kregen we als cadeau van de provincie Zuid-Holland voor het 100-jarig bestaan van Natuurmonumenten een cheque, waarmee het informatiecentrum een fantastische duw in de rug kreeg. Maar ook veel gewone leden van Natuurmonumenten hebben hun steentje bijgedragen. Zonder al die hulp was het nooit gelukt!'

Oud hout

Via een klein deurtje in de hoge zwartgeteerde deuren betreden we de Margueritahoeve. 'Dit is een van de oudste boerderijen

Bob Hartog:
'We zijn hier echt razend trots op!'

op het eiland, van omstreeks 1807', vertelt Bob Hartog. 'Oorspronkelijk was het een gemengd bedrijf, later legde men zich helemaal toe op de akkerbouw. En hier werden ook de feesten op het eiland gevierd!' Hij wijst op de imposante dakconstructie met de massieve eiken gebinten. 'Het lijkt nog helemaal origineel. Maar al die balken zijn stuk voor stuk geïnspecteerd en waar nodig gerepareerd' Hij klopt eens op een houten wandje. 'Je zou denken dat deze oude, ruwe, verweerde planken er al minstens honderd jaar in zaten. Maar dit wandje is nieuw getimmerd, met oud hout. Hierachter zit namelijk een moderne kantoorruimte en die wilden we graag aan het zicht onttrekken.' In het kantoor zitten nu nog projectmedewerkers van Rijkswaterstaat, op den duur komen hier het beheerteam en de vrijwilligers van Natuurmonumenten. Er staan nog oude drinkbakken voor het vee, als spannend contrast met de gladde, moderne gevulderde vloeren. De eigen architect van Natuurmonumenten, Tony de Haan, werkt vaak met zulke effecten', zegt Bob Hartog. 'Kijk, hier in de glazen kas ligt linoleum, maar je ziet ook nog een stukje van de oude planken dorsvloer. Je kunt het stro nog bijna ruiken.' Het blijft altijd de vraag hoe je met architectuur moet omgaan in een natuurgebied, of in een cultuurhistorische omgeving. Bob Hartog: 'Tony de Haan heeft een soort eigen huisstijl voor Natuurmonumenten ontwikkeld. Hij kiest voor moderne, strakke materialen, zoals in die transparante kas: onbehandeld staal en

hout bijvoorbeeld. Maar zijn ontwerpen zijn ook sober en rustig, passend in hun omgeving. Ze staan niet parmantig in het landschap te roepen van 'kijk mij hier eens leuk wezen'. In het informatiecentrum zie je daarom die originele schuur er nog steeds doorheen, alsof de boer nog maar net vertrokken is. Daarmee blijft het verleden zichtbaar. En intussen symboliseert die glazen kas ook de toekomst van Tiengemeten. Je kunt binnen alvast zien hoe mooi en afwisselend het buiten gaat worden.'

Exposities

In de glazen kas van circa twintig bij tien meter ontvangt een team van vrijwillige beheerders de gasten. Bezoekers willen zich in de eerste plaats even oriënteren. Daarom heeft linoleumfabrikant Forbo in de vloer een fraaie kaart van het eiland aangebracht, met alle hotspots erop. Aan de hand van een maquette met het inrichtingsplan kom je hier veel te weten over natuurontwikkeling en cultuurhistorie. Over de boerderijen, het herstel van de Oude Polder, de geschiedenis van de Griendwei aan de zuidkant die al twee eeuwen oud is. En over het beheer door de boswachters en door wollige Schotse hooglanders. Je kunt wandelroutes bekijken en je krijgt meer te horen over de drie sferen op het eiland: Weemoed, Weelde en Wildernis. Bob Hartog: 'De meeste bezoekers zitten niet op een biologiesleutel te wachten. We willen mensen niet met bakken vol feitjes en weetjes overladen. Daarom hebben we voor elke sfeer één aansprekende soort uitgekozen, waarover je wat meer te weten komt. Bij Weemoed hoort, uiteraard, het Zeeuwse Trekpaard, eeuwenlang onmisbaar in de Zeeuwse tarweveld. Straks loopt het paard hier in de Oude Polder weer voor de ploeg.

verbouwing van het informatiecentrum

inrichting

In het informatiecentrum kun je zijn trekkracht testen in een spelletje. 'Zulke interactieve elementen spreken altijd aan', weet Hartog. Bij Weelde hoort de steltloper. Op een filmpje kun je zien hoe ongeloflijk veel het er zijn en hoe snel ze hun kostje bij elkaar scharrelen. En voor Wildernis staat de majestueuze zee-

verleden en toekomst

arend model. Bob Hartog: 'Zelf heb ik hem hier nog nooit gezien, maar volgens onze beheerders komt hij zeker in de winter en in het voorjaar regelmatig langs.' Met een vleugelspanwijdte van zo'n twee meter zie je de zeearend, als hij langskomt, niet snel over het hoofd. In het informatiecentrum kun je je eigen gezichtsvermogen vergelijken met dat van de zeearend – echte arendsogen!

De informatiepanelen zijn verrijdbaar. Ze kunnen opzij geschoven worden om bijvoorbeeld een film te vertonen voor een excursiegroep, of voor een vergadering of andere bijeenkomst. Voorlopig is het informatiecentrum alleen op woensdag, zaterdag en zondag open voor bezoekers. Op andere dagen kan het aan doelgroepen worden verhuurd. 'Dat helpt om de exploitatie kostendekkend te krijgen', zegt Bob Hartog.

Naast de permanente expositie in de glazen kas biedt de grote schuur ook ruimte voor wisseltonstellingen. Zo is er nu een foto-expositie van kunstenaar Gerdien Wolthuis, die de laatste jaren van het boerenleven op het eiland fotografeerde in kwetsbare zwart-wit foto's.

Bob Hartog: 'Tiengemeten oefent grote aantrekkingskracht uit op kunstenaars, schrijvers, filmers, enzovoorts. We hopen samen met hen steeds aantrekkelijke tijdelijke exposities te kunnen organiseren.' Het informatiecentrum maakt gebruik van aardwarmte, dankzij Nuon. Daardoor is het bijzonder energiezuinig. 'Het blijft hier altijd behaaglijk', zegt Bob Hartog. Hij knipt de door vrijwilligers fraai gerestoreerde scheepslampen uit en trekt het zwart-houten deurtje dicht. 'Wij zijn hier echt razend trots op.'

Marion de Boo, journaliste

vele ouders voor het succes van Tiengemeten

opening informatiecentrum

'Tiengemetenweer is het: krachtig en robuust!', aldus beheerder Henk Maïjer. Toch stroomt die 19e mei een pont vol mensen het eiland op, naar de Margueritahoeve. Gedeputeerde Leen van der Sar memoreert de afgelopen decennia, de velen die meegewerkt en meegedacht hebben en ook de velen die tegengewerkt hebben. 'Het succes van Tiengemeten heeft vele ouders vandaag!' De provincie Zuid-Holland wil meer publiek groen. 'Op Tiengemeten kun je terecht,' aldus Van der Sar, 'in de natuur van Weemoed, Weelde en Wildernis kan iedereen straks genieten van rust en stilte. Met dit informatiecentrum als slechtweervoorziening maken we het publieke groen zichtbaar'. Natuurmonumenten is voor de provincie een belangrijke partner. Voor het honderdjarig bestaan heeft Van der Sar met wat moeite een cadeau losgeweekt uit het provinciale budget. 'Het vertrouwen van Natuurmonumenten in de provincie was duidelijk groot, want ze hebben het al geïnvesteerd'. Onder gelach ontvangt Juun de Boer, regiodirecteur van Natuurmonumenten, een cheque ter waarde van 75.000 euro voor het informatiecentrum.

De Boer is duidelijk blij: 'Het was het laatste duwtje om hieraan te kunnen beginnen – een jaar geleden zaten de gaten in het dak, naast heel veel ander achterstallig onderhoud. Nu staan we met elkaar bij dit prachtige centrum'. De Boer geeft omgekeerd een cadeau aan de gedeputeerde als voorzitter van de stuurgroep

van Deltanatuur. 'Deltanatuur en Natuurmonumenten willen graag zoveel mogelijk gebieden openstellen, dus ook Tiengemeten is bijna volledig opengesteld. Bijna, want zowel provincie als Natuurmonumenten waken over de natuur: er blijven een paar gebieden toch 'beschermd vogelreservaat, geen toegang'. Ik hoop dat u dit bordje op uw kamer zult zetten, zodat u zo nu en dan het belang van natuur zult uitleggen aan uw bezoekers'.

Het infocentrum blijkt een combinatie van geschiedenis en toekomst. Onder de intactgelaten historische kap met houten gebintconstructie een glazen kas: reis door de toekomst. Zo kan het centrum, terwijl het zand nog overal vergraven wordt, de mensen laten zien wat er gebeurt. De Boer bedankt alle fondsen, maar speciaal ook Bob Hartog (de trekker), Tony de Haan (de architect) en het Beheerteam op Tiengemeten. De vele vrijwilligers worden vandaag allemaal persoonlijk in de bloemen gezet. Na een felicitatie van de Poolse gast Kasimir Rabski van de Society for the Coast Poland (die onlangs nazaten van de Tiengemetense Schotse Hooglanders in zijn gebieden ontving), openen Leen van der Sar en Juun de Boer eensgezind de deur van het oplichtende informatiecentrum.

Juun de Boer ontvangt de cheque van de provincie uit handen van Leen van der Sar

vraagbaak

Naar ik begrijp is er een jachthaven teneinde (overdag) het eiland te bezoeken. Kunt u aangeven welke scheepslengte en diepgang mogelijk zijn?

Er zullen op Tiengemeten twee dagligplaatsen komen waar recreanten overdag hun boot kunnen afmeren. Daarnaast komt er bij de Susannahoeve nog een plaats om overdag aan te leggen met kano's. Deze zomer zullen de ligplaatsen overigens nog niet gereed zijn. De ene dagligplaats is de rijkssteiger, die langs het eiland in het Vuile Gat komt te liggen ter hoogte van de Susannahoeve in Oost – lengte en diepgang van de boot zijn daar niet snel beperkt. De andere dagligplaats komt links van de veerstoep in Midden en daar is de maximale diepgang 1.10 à 1.20 meter.

werk in uitvoering

De kabels en leidingen voor elektriciteit, water, gas en telefoon zijn allemaal verlegd en vernieuwd. Inmiddels zijn ze in gebruik. Op dit moment worden de oude kabels en leidingen (een groot deel in de toekomstige Weelde en Wildernis) verwijderd.

Vrijwel alle sloop- en saneringswerkzaamheden op het eiland zijn voltooid. Het resterende puin wordt gebroken door een puinbreker en elders op het eiland verwerkt in benodigde verhardingen. Enkele gebouwen in de Wildernis blijven staan en worden ruïnes, geschikt voor bewoning door bijvoorbeeld Vleermuizen. Voor de overige gebouwen, die voornamelijk in Midden en West staan, is een bestemming gevonden. De nieuwe kades rondom Midden en de Idahoeve (tussen Midden en Oost) krijgen steeds meer vorm. De kade die de scheiding vormt tussen Weelde en Wildernis is inmiddels al ver gevorderd. Er is begonnen aan de oostkant van het eiland en inmiddels is de Vliedberg al gepasseerd.

In de Oude Polder zijn de inrichtingswerkzaamheden vrijwel klaar. De nieuwe perceelindeling is gemaakt en het kampeerterrein is gereed en zelfs al open! Het parkeerterrein bij de opstapplaats van de pont bij Nieuwendijk wordt vergroot. De afgelopen maanden heeft de fundering van zand zich 'gezet'. Het overtollige zand is verwijderd en er is puin aangebracht als ondergrond voor het asfalt. Naar verwachting is het parkeerterrein eind juni klaar voor gebruik. De komende maanden:

- Worden de nieuwe kades en watergangen afgemaakt;
 - Wordt de nieuwe parkeerplaats in gebruik genomen.
- Tiengemeten blijft toegankelijk voor bezoekers. Vanzelfsprekend zijn er op het eiland veel werkzaamheden. Kijk bij aankomst op het eiland even op de informatiepanelen. Hier is een actueel 'bericht voor de bezoekers' te vinden, waarop wordt aangegeven waar de werkzaamheden plaatsvinden, zodat u uw eventuele route hierop kunt aanpassen.

Fetse Visser, Rijkswaterstaat

waarnemingen

Een ijsvogeltje is regelmatig te gast in de haven van Midden!

bel, mail of schrijf ons

Met vragen over het inrichtingsproject kunt u terecht bij het projectsecretariaat Tiengemeten bij de Dienst Landelijk Gebied: Berrith Gulickx, e-mail: b.h.gulickx@minlnv.nl

De nieuwsbrief Tiengemeten wordt huis aan huis verspreid onder de inwoners van Nieuwendijk en via de post onder belangstellenden in de Hoeksche Waard en verdere omgeving. De nieuwsbrief verschijnt ongeveer eens per kwartaal.

U kunt zich aanmelden voor een gratis abonnement: Secretariaat Deltanatuur Postbus 800, 3000 AV Rotterdam, tel: 010 4026348 e-mail: info@deltanatuur.nl

actuele informatie:
www.tiengemeten.deltanatuur.nl

kort

colofon

Tekst: Marion de Boo, Fetse Visser, Gabriëlle van Dinteren

Foto's: Eppo Notenboom, Rein Geleijnse, Ingeborg Weltevrede, René Remijn
Eindredactie: Gabriëlle van Dinteren

Vormgeving: Ontwerpbureau Comform, Middelburg
Drukwerk: Dima/gfm, Rijswijk

Deze nieuwsbrief wordt mede gefinancierd vanuit LIFE, het Europese fonds dat meewerkt aan de natuurontwikkeling op Tiengemeten als onderdeel van een grote Europese ecologische hoofdstructuur (Natura 2000).

trek er op uit!

Sommige mensen denken nog steeds dat

Tiengemeten als natuureiland verboden

gebied wordt, maar niets is minder waar.

Nieuwe recreatievoorzieningen krijgen juist

veel aandacht in het plan.

Het Haringvliet glanst in het ochtendlicht. Boerenzwaluwen scheren over het water, in het wilgenbosje zingen vroege vogels. Op de dijk hoor je schapen en lammeren roepen, in de verte kraait een haan. Dit wordt een veelbelovende dag.

Bij de veerstoep is op een monitor alvast het laatste nieuws over de metamorfose van Tiengemeten te lezen. Na een kwartiertje varen kun je die veranderingen ook met eigen ogen zien.

De natuur verovert het eiland in volle vaart en daar komen veel bezoekers op af. 'Je kunt hier straks fantastisch wandelen, vogels kijken en kajakken', vertelt projectmedewerkster Gabriëlle van Dinteren enthousiast. Zij volgt alle plannen nauwgezet en voorziet het monitorsysteem bij de veerpoint en de website elke week van het laatste nieuws. 'Voor recreanten komen er wandelpaden, maar ook aanlegsteigers met dagligplaatsen. En achter de Helenehoeve komt een speelbos voor kinderen. Voor het mooiste uitzicht moet je naar de Vliedberg, vlakbij de Grote Haven, of naar de Rietheuvel op de westpunt.' Nieuw zijn ook de vogelkijkhutten en kijkschermen. Routekaartjes zijn verkrijgbaar in het informatiecentrum, dat in mei geopend is. Buiten geven informatiepanelen tekst en uitleg. Veel voorzieningen zijn nog in uitvoering. Eind 2007 moet alles klaar zijn.

De overheid, die hier veel investeert, heeft bewust gekozen om

campinghouder Astrid van de Ven en communicatiemedewerker Gabriëlle van Dinteren

Tiengemeten met al die voorzieningen tot een plek te maken waar iedereen mag meegenieten: de natuur hier kan wel een stootje hebben! Zo voorziet Tiengemeten voor de burens in de randstad in een flinke portie rust en ruimte.

Gabriëlle van Dinteren: 'Duizend hectare nieuwe natuur, waar krijg je dat in één keer? Dat is echt spectaculair. Via een webcam op de nok van de Helenehoeve kun je de natuurontwikkeling straks volgen op internet. Je klikt punten op een kaart op onze website aan om bijvoorbeeld in te zoomen op Weemoed, Weelde of Wildernis, en je zult straks ook het doorgraven van de dijk via de webcam kunnen volgen.'

Droom en daden

Bij de Susannahoeve, op de westpunt, is in mei een natuurcamping geopend. Astrid van de Ven en Wytze van der Naald hebben vanuit Amsterdam de sprong gewaagd. 'Veel mensen hebben als ideaal in hun achterhoofd, om ooit nog eens een natuurcamping op een mooi plekje te beginnen. Ineens kregen we de kans om die droom waar te maken!', vertelt Astrid van de Ven. We zetten

campinghouder Wytze van der Naald: 'een droom waarmaken!'

met koffie en koek aan de houten picknicktafel, met spectaculair uitzicht rondom. Amsterdam lijkt ver weg. Het ondernemende stel heeft jarenlang bij Greenpeace gewerkt. 'Daar stonden we op de barricades voor de natuur, maar hier kunnen we mensen van die natuur laten genieten!' zegt Astrid stralend. 'Op een echt eiland nog wel, wie had dat ooit gedacht. Het is hier nog zo lekker wild.' De natuurcamping heeft 30 ruime kampeerplekken. Er zijn 4 wigwamachtige 'tipi's' te huur evenals een 'ger', een ronde Mongoolse tent met 7 slaapplekken. 'Je kunt de hele ger huren, maar ook een los bed, als je bijvoorbeeld op fietsvakantie bent zonder eigen kampeerruistruiging', zegt Wytze van der Naald. Langs de dijk buitelen vier hazen, ganzen trekken luidruchtig over. 'Vrijwilligers van natuur- en landschapsbeheer Voorne Putten hebben al 350 bomen en struiken geplant, zoals zwarte es, zomereik, Gelderse roos en rode bes. Het ingezaaide gras komt mooi op. De camping krijgt een ontmoetingsruimte en een kleine keuken. Ook komt er een Bed & Breakfast. De verbouwing van de Susannahoeve is in volle gang. Onder de monumentale kap komen zes logeerkamers met uitzicht op het eiland of op het Vuile Gat. Echt oud is de hoeve niet. Hij werd na een grote brand in 1949 herbouwd en vlak voor de Watersnoodramp van 1953 nieuw opgeleverd. Tijdens de ramp vluchtten veel eilandbewoners hier naartoe, de zolder zat volgepakt met mensen. Wytze van der Naald: 'Dit is zo'n schitterende boerderij, die moet je zoveel mogelijk intact laten. Daarom zetten we er geen dakkapellen op. We willen ook de gevelindeling met die monumentale grote

schuurdeuren handhaven, waarschijnlijk komt daar glas in en dan 's avonds luiken ervoor.' Straks kun je hier allerlei creatieve cursussen volgen, zoals zang en yoga, tekenen en natuurfotografie. Bij het haventje achter de Susannahoeve kun je kajaks huren. Daarvoor is wel wat ervaring vereist, gezien de drukke scheepvaart en het soms woelige water. Hier komt ook biologisch eetcafé de Lachstern. 'Hier kun je het hele jaar door terecht voor koffie, thee en taart en voor kleine maaltijden' zegt Astrid van de Ven. 'Goeie pannenkoek en roggebrood, dat soort dingen. Tiengemeten heeft geen winkels, maar wij mogen wel een 'kastwinkel' voor onze kampeersers inrichten met macaroni en wc-papier en zo. De gemeente Korendijk werkt echt fantastisch mee, ze zijn heel welwillend. En veel gasten zullen graag ook eens de Hoekse Waard in trekken, want dat is een schitterende omgeving.'

Meer informatie:

- website: www.tiengemeten.deltanatuur.nl
- Astrid van de Ven en Wytze van der Naald, tel: 06 14740110
Natuurcamping Tiengemeten/Herberg Susannahoeve
Tiengemeten 1
3284 BE Zuid-Beijerland
e-mail: info@campingtiengemeten.nl
website: www.campingtiengemeten.nl

Marion de Boo, journaliste

Wethouder Jan Boogaard van de gemeente Korendijk:

'wij zien die recreanten graag komen'

'Als de pont aan de overkant lag, moest je de mand hijsen. Op de aanlegsteiger stond een paal met een rieten mand eraan, die je omhoog moest trekken. De veerman zag dat door zijn verrekijker en dan kwam hij naar je toe.' Wethouder Jan Boogaard van de gemeente Korendijk kent Tiengemeten al sinds zijn kinderjaren. 'We hadden er familie wonen. En mijn opa is er boerenknecht geweest, op een boerderij die bij de Watersnoodramp van 1953 verloren is gegaan. Mijn grootouders woonden in het laatste huisje aan de Grevesweg. Een heel lief, schattig huisje, inderdaad. Maar ze hadden wel twaalf kinderen. Hoe ze daar geleefd hebben, daar moet je niet te romantisch over denken.' De wethouder spreekt regelmatig oudere mensen in Korendijk die hem hartgrondig verzekeren: 'Tiengemeten? Daar hoef ik nooit meer naar toe.' Vanwege de armoede, de ontberingen, soms ook vanwege de verhouding tussen de boeren en de knechts.

Toch had het eiland wat Boogaard betreft best mogen blijven zoals het was. 'Ik ben er later nog vaak geweest. Ik heb Aai de smid nog op mijn netvlies staan, zoals hij daar bezig was. Prachtig vond ik dat. Maar als je bedenkt welke wilde plannen er voor dat eiland zijn bedacht, dan is het de allerbeste oplossing om het eiland 'terug te geven' aan de natuur.'

De gemeente Korendijk heeft dan ook van harte aan de uitvoering van de plannen meegewerkt. 'Je moet de mogelijkheden zoeken, niet de moeilijkheden. Mensen kunnen hier straks een boterham verdienen in het toerisme. En als onze dorpen willen meeprofiten, zullen we daar als gemeente wel aan moeten werken. Gelukkig hebben we hier een mooi fietspadnet en we hebben nieuwe aanvragen voor theetuintjes en kanoverhuur binnengekregen.' Natuurmonumenten verwacht, naast de echte natuurfreaks die met lieslaarzen aan een hele dag op het eiland gaan rondstruinen, ook veel bezoekers die maar 2 tot 4 uur op Tiengemeten blijven. Boogaard: 'Op die laatste groep mikken wij. Die zou je een soort arrangementje moeten bieden, zodat ze bijvoorbeeld doorfietsen naar Goudswaard om de molen te bezoeken, daarna een kopje koffie drinken in Nieuw-Beijerland en tenslotte in Oud-Beijerland gezellig nog wat winkelen. We hebben al met een molenaar aan tafel gezeten om te bespreken wat we recreanten zouden kunnen bieden.' Zelf is Jan Boogaard door de jaren heen steeds meer van de Hoekse Waard gaan houden. 'Ik heb het altijd

Wethouder Boogaard wijst op de nooddeur bij overstromingen (Margueritahoeve) 'vanwege onder andere de ontberingen hoeven veel oudere mensen nóóit meer naar Tiengemeten terug ... het is de allerbeste oplossing het eiland 'terug te geven' aan de natuur'

een fantastisch gebied gevonden, maar vroeger had ik minder oog voor de geschiedenis van het landschap. Pas als iemand je wijst op een oude kreekloop, of op een bult in de weg die getuigt van een vroegere dijkdoorbraak, of op zo'n oude dijk midden in de Hoekse Waard, die poldertje voor poldertje is ingedijkt, dan leer je dat landschap lezen.'

Marion de Boo, journaliste